

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 12. novembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Kaspars Balodis, senatori Intars Bisters un Erlens Kalniņš

izskatīja rakstveida procesā maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” blakus sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. marta lēmumu civillietā maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” prasībā pret SIA „Z22”, ar trešo personu prasītājas pusē Valsts ieņēmumu dienestu, par saistību izpildi uzņēmuma pārejas gadījumā un naudas līdzekļu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2019. gada 11. novembra spriedumu pasludināts SIA „Riepu garāžaJZ” maksātnespējas process. Par maksātnespējas procesa administratori iecelta Linda Sniega-Svilāne. Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktajā termiņā saņemti un atzīti SIA „Riepu garāžaJZ” nenodrošināto kreditoru prasījumi par kopējo summu 363 863,54 EUR.

[1.1] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 14. aprīļa spriedumu civillietā Nr. C29375320 atzīts, ka notikusi uzņēmumu pāreja no SIA „Riepu garāžaJZ” uz SIA „VENTUMS”, un no SIA „VENTUMS” SIA „Riepu garāžaJZ” labā piedzīti 363 863,54 EUR. No SIA „VENTUMS” izdevies atgūt 3379,55 EUR. SIA „VENTUMS” likvidēta un izslēgta no komercreģistra 2021. gada 25. novembrī.

[1.2] Starp maksātnespējīgo SIA „Riepu garāžaJZ” kā cedentu un /Persona A/ kā cesionāru 2021. gada 21. septembrī noslēgts cesijas līgums. Tajā noteikts, ka cedents nodod cesionāram atlīdzības nozīmē, bet cesionārs pārņem visas cedentam piederošās prasījuma tiesības pret parādnieku SIA „VENTUMS” (pirms nosaukuma maiņas – SIA „RG222”), reģistrācijas Nr. /numurs/, 360 483,99 EUR apmērā un ar likumiskajiem procentiem (6 % gadā no pamatparāda summas par laiku pēc sprieduma labprātīgās izpildes termiņa beigām līdz sprieduma izpildei), kas izriet no Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 14. aprīļa sprieduma lietā Nr. C29375320. Savukārt cesionārs par prasījuma tiesību cesiju maksā cedentam atlīdzību 820 EUR.

[2] Maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” vārdā maksātnespējas procesa administratore Linda Sniega-Svilāne 2022. gada 26. janvārī, ar grozījumiem 2022. gada 3. jūnijā, cēlusi tiesā prasību minētās sabiedrības kreditoru kopuma interesēs pret SIA „Z22”, norādot, ka SIA „Riepu garāžaJZ” maksātnespējas procesā atgūti naudas līdzekļi 82 910,72 EUR apmērā, un lūdzot piedzīt no SIA „Z22” maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” labā 280 952,82 EUR.

Prasība pamatota ar to, ka ir notikusi SIA „Riepu garāžaJZ” aktīvu un nemateriālo vērtību pāreja SIA „Z22”, t. i., uzņēmuma pāreja Komerclikuma 20. panta izpratnē. Saskaņā ar Komerclikuma 20. panta pirmo daļu uzņēmuma ieguvējam līdz ar uzņēmuma aktīviem pāriet atbildība par uzņēmuma saistībām, un šīs normas mērķis ir labot situāciju, kurā komercsabiedrībai tiek atņemti tās aktīvi un kreditori zaudē tiem pienākošos samaksu.

Maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” vienīgie kreditori ir Valsts ieņēmumu dienests ar maksātnespējas procesā pieteiktā un atzītā prasījuma summu 359 563,54 EUR un SIA „LIELKĻAVIŅAS” ar pieteiktā un atzītā prasījuma summu 4300 EUR. Tādēļ uzskatāms, ka ir radīta shēma, ar kuras palīdzību SIA „Riepu garāžaJZ” izvairījies samaksāt Valsts ieņēmumu dienestam nodokļu parādu. Savukārt tā pati komercdarbība ir turpinājusies sākotnēji ar SIA „VENTUMS”, bet pēc tam – ar SIA „Z222” palīdzību.

[3] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2023. gada 8. maija spriedumu maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” prasība apmierināta.

Tiesa atzinusi, ka ir notikusi uzņēmumu pāreja no SIA „Riepu garāžaJZ” uz SIA „Z222” un piedzinusi no SIA „Z222” maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” labā 280 952,82 EUR.

[4] Rīgas apgabaltiesa ar 2024. gada 7. marta lēmumu izbeigusi tiesvedību lietā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223. panta 2. punktu. Atbilstoši minējamajam Civilprocesa likuma normai tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesības.

Lēmumā norādīti šādi motīvi.

[4.1] Maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” prasība pamatota ar apstākli, ka laikā no 2020. gada septembra līdz 2021. gada jūnijam notikusi SIA „Riepu garāžaJZ” uzņēmuma pāreja uz SIA „VENTUMS” un tālāk uz SIA „Z222”. Uzņēmuma pārejas procesā SIA „VENTUMS” bijusi starpposms.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas 2021. gada 14. aprīļa spriedumu civillietā Nr. C29375320 apmierināta maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” prasība pret SIA „VENTUMS”, atzīstot, ka notikusi uzņēmuma pāreja no maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” uz SIA „VENTUMS”, un no SIA „VENTUMS” maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” labā piedzīti 363 863,54 EUR.

Prasības priekšmets un prasības summa minētajā citā civillietā bija pamatota ar SIA „Riepu garāžaJZ” maksātnespējas procesā pieteikto kreditoru prasījumu apmēru 363 863,54 EUR. Maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” tiesību aizskārums ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu tika novērsts, apmierinot prasību un piedzenot naudas līdzekļus kreditoru prasījumu apmērā no SIA „VENTUMS”.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 14. aprīļa spriedumu maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” ieguvusi kreditora prasījumu pret SIA „VENTUMS”, nodibinot maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” un SIA „VENTUMS” saistību Komerclikuma 20. pantā minētajā izpratnē. Vienlaikus maksātnespējīgajai SIA „Riepu garāžaJZ” radusies tiesība uzņēmuma pārejas gadījumā prasīt saistību izpildi no uzņēmuma nākamā ieguvēja.

[4.2] Izskatāmajā lietā nav strīda, ka Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 14. aprīļa spriedums nav izpildīts pilnībā. Savukārt 2021. gada 21. septembrī starp maksātnespējīgo SIA „Riepu garāžaJZ” un /Persona A/ noslēgts cesijas līgums, ar kuru /Persona A/ pārņēmis visas prasījuma tiesības pret SIA „VENTUMS”, kas izriet no Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 14. aprīļa sprieduma. Maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” saskaņā ar cesijas līgumu ir saņēmusi cesijas maksu 820 EUR. 2021. gada 8. oktobrī /Persona A/ informējis SIA „Z222” par cesiju un prasījuma tiesību pret SIA „VENTUMS” iegādāšanos. SIA „VENTUMS” 2021. gada 25. novembrī pēc likvidācijas pabeigšanas izslēgta no komercreģistra.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2022. gada 14. februāra lēmumu maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” civillietā Nr. C29375320 aizstāta ar tās tiesību pārņēmēju /Persona A/. Pēdējais 2023. gada 20. oktobrī cēlis tiesā prasību pret SIA „Z222” par naudas līdzekļu piedziņu un saistību izpildi uzņēmuma pārejas ietvaros, kas pamatota ar cesijas ceļā iegūto prasījumu pret SIA „VENTUMS” un uzņēmuma pāreju no SIA „VENTUMS” uz SIA „Z222”.

No minētā secināms, ka maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” ar cesijas līguma noslēgšanu un cesijas maksas saņemšanu ir nodevusi /Persona A/ savas subjektīvās prasījuma tiesības par naudas līdzekļu piedziņu sakarā ar uzņēmuma pāreju SIA „VENTUMS” un citiem iespējamajiem subjektiem.

Līdz ar to maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” ir zaudējusi SIA „VENTUMS” kreditores statusu un secīgi – tiesību celt prasību sakarā ar uzņēmuma tālāku pāreju citām personām nolūkā gūt sava prasījuma apmierinājumu. Šādos apstākļos ir konstatējams Civilprocesa likuma 223. panta 2. punktā noteiktais pamats tiesvedības izbeigšanai lietā, pēc būtības nevērtējot pušu argumentus par uzņēmuma pāreju.

[5] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. marta lēmumu maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot atcelt šo lēmumu un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

Blakus sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[5.1] Tiesa kļūdaini novērtējusi lietas materiālos esošos pierādījumus, secinot, ka maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” zaudējusi SIA „VENTUMS” kreditores statusu un secīgi – tiesību celt prasību sakarā ar uzņēmuma pāreju citām personām nolūkā gūt sava prasījuma apmierinājumu. Tiesa nav vērtējusi cesijas līgumu, kā arī nav izdarījusi secinājumus attiecībā uz saistībām, kuras izriet no cesijas līguma. Saskaņā ar Komerclikuma 20. panta pirmo daļu kreditors ir tiesīgs veikt piedziņu no jebkura likumā noteiktā solidāri atbildīgā kopparādnieka.

Ar Rīgas pilsētas tiesas 2023. gada 8. maija spriedumu konstatēts, ka ir notikusi uzņēmuma pāreja no SIA „Riepu garāžaJZ” uz SIA „Z222”. Tātad SIA „Z222” uzskatāma par solidāri atbildīgo kopparādnieci un maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” ir tiesīga vērsties pret SIA „Z222” ar prasību par naudas līdzekļu piedziņu. Civillikuma 1670. pants paredz, ka solidāra atbildība ir nedalīta vairāku parādnieku civiltiesiskā atbildība, t. i., katram kopparādniekam ir pienākums izpildīt visu uzņemto saistību kopumā. Apstākļi, ka uzņēmuma pārejas procesā iesaistītas vairākas komercsabiedrības, nevar būt par pamatu, lai izdarītu secinājumu, ka, atsavinot prasījuma tiesības pret vienu no solidāri atbildīgajiem, kreditors automātiski nav tiesīgs vērsties pret pārējiem solidāri atbildīgajiem. SIA „VENTUMS” ir atbildīga par maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” saistību izpildi līdzvērtīgi kā SIA „Z222”.

Kaut gan saskaņā ar 2021. gada 21. septembrī starp maksātnespējīgo SIA „Riepu garāžaJZ” un /Persona A/ noslēgto cesijas līgumu prasījums pret SIA „VENTUMS” tika cedēts, maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” saglabā savas prasījuma tiesības pret solidāri atbildīgo kopparādnieku SIA „Z222”, jo parāda atvieglojums, ko kreditors piešķir tikai vienam no kopparādniekiem, saskaņā ar Civillikuma 1685. pantā noteikto nenāk par labu pārējiem. Jaunais solidāri atbildīgais ar kreditoru nodibina jaunu, patstāvīgu saistību, tādējādi nav pamata uzskatīt, ka šī saistība būtu atsavināta tikai tādēļ, ka cesionāram ir nodots prasījums pret otru solidāri atbildīgo.

[5.2] Tiesa nav pienācīgi izvērtējusi cesijas tiesiskumu.

Proti, līdz cesijas līguma noslēgšanai administratores Lindas Sniegas-Svilānes rīcībā nebija informācijas par to, ka ir notikusi uzņēmuma pāreja uz SIA „Z222”. No lietas materiāliem konstatējams, ka Valsts ieņēmumu dienests 2021. gada 30. septembrī izteica iebildumus par nodomu pārdot prasījuma tiesības 360 483,99 EUR apmērā pret SIA „VENTUMS” /Persona A/. Valsts ieņēmumu dienests norādījis, ka /Persona A/ ir darba ņēmējs SIA /Nosaukums D/, kuras valdes loceklis ir SIA „Riepu garāžaJZ” bijusī amatpersona /Persona K/. Līdz ar to uzskatāms, ka /Persona A/ iegādājies prasījuma tiesības, lai atbrīvotu SIA „VENTUMS” no turpmākā parāda piedziņas procesa.

Līdz ar to tiesai bija jāvērtē minētie apstākļi, kas saistīti ar konkrētās cesijas tiesiskuma pārbaudi.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris blakus sūdzībā norādītos argumentus, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. marta lēmums ir atceļams.

[7] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 223. panta pirmās daļas 2. punktu tiesa izbeidz tiesvedību, ja prasību cēlušai persona, kurai nav prasības tiesības.

Senāts ir norādījis, ka tiesvedības izbeigšana ir uzskatāma par izņēmumu no vispārējās procesa kārtības, jo tiesvedība izbeidzama bez lietas izskatīšanas pēc būtības, sprieduma taisīšanas un pasludināšanas (sk. *Senāta 2016*).

gada 30. marta lēmuma lietā Nr. SKC-1632/2016, C04420411, 8. punktu). Neraugoties uz tiesas *ex officio* tiesībām (un pienākumu) pārbaudīt, vai pastāv pamats tiesvedības izbeigšanai, lēmumu par tiesvedības izbeigšanu tiesa nevar pieņemt, neuzklausot pirms tam lietas dalībnieku paskaidrojumus par apstākļiem, no kuru esības vai neesības ir atkarīgs, vai tiesvedība lietā tiks izbeigta, kā arī nenodrošinot lietas dalībniekiem iespēju izmantot citas Civilprocesa likumā lietas dalībniekiem garantētās procesuālās tiesības. Pretējā gadījumā būtu pārkāpts Civilprocesa likumā nostiprinātais sacīkstes princips, kā arī radīts aizskārums lietas dalībnieku tiesībām uz taisnīgu tiesu (sk. *Senāta 2018. gada 15. novembra lēmuma lietā Nr. SKC-1341/2018, ECLI:LV:AT:2018:1115.C17110415.8.L, 8.1. punktu*).

Tiesai, ņemot vērā tiesvedības izbeigšanas izņēmuma raksturu un tiesiskās sekas, kādas, tiesvedību izbeidzot, iestājas attiecībā uz prasītāju, proti, pēdējais zaudē tiesības par izlemto jautājumu atkārtoti vērsties tiesā, ir jānoskaidro un juridiski jānovērtē visi apstākļi, no kuriem ir atkarīgs, vai pastāv pamats tiesvedības izbeigšanai lietā.

[8] Pārbaudāmajā lēmumā tiesa, nevērtējot cesijas līgumu pēc būtības, atzinusi, ka maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” ar cesiju savas subjektīvās prasījuma tiesības par naudas līdzekļu piedziņu un uzņēmuma pāreju SIA „VENTUMS” un citiem iespējamajiem subjektiem nodevusi /Persona A/ un, zaudējot SIA „VENTUMS” kreditoru statusu, zaudējusi arī tiesību celt prasību sakarā ar uzņēmuma tālāku pāreju citām personām. Pamatojot minēto secinājumu, tiesa ir aprobežojusies ar konstatējumu, ka cesijas līgums ir noslēgts, maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ” ir saņēmusi cesijas maksu, un tā kā cedente ar spēkā stājušos Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2022. gada 14. februāra lēmumu civillietā Nr. C29375320 aizstāta ar tiesību pārņēmēju /Persona A/.

Senāts vispārīgi piekrīt pārbaudāmajā lēmumā izdarītajam secinājumam, ka cesijas rezultātā kreditors zaudē prasības tiesību. Kā pamatoti norādīts tiesību doktrīnā, prasījuma tiesību cesija, kas notikusi tiesvedības laikā, dod parādniekam pamatu apstrīdēt prasītāja (cedenta) aktīvo leģitimāciju, tostarp lūgt tiesu izbeigt tiesvedību uz Civilprocesa likuma 223. panta 2. punkta pamata sakarā ar to, ka prasītājam vairs nav prasības tiesības (sk. *Kalniņš E. Paziņošanas par cesiju juridiskā nozīme. Privāttiesību teorija un prakse. Rakstu krājums. Otrā grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 300. lpp.*). Kā atzinis Senāts, ar cesijas spēkā stāšanās brīdi cedents zaudē cedēto prasījumu, savukārt cesionārs iegūst šo prasījumu un kļūst par parādnieka (*debitor cessus*) kreditoru, turklāt neatkarīgi no tā, vai parādniekam ir zināms par notikušo cesiju vai nav (sk. *Senāta 2024. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. SCK-117/2024, ECLI:LV:AT:2024:1001.C29249822.16.S, 11. punktu*).

Tomēr tiesa, pieņemot lēmumu, nav pievērsusi pienācīgu uzmanību apstāklim, ka cesijas līgumā kā cesionāram nododamais prasījums minētas prasījuma tiesības tikai pret vienu no kopparādniekiem solidārā saistībā, kurai piemērojamas gan Civillikuma normas par saistību kopdalībnieku savstarpējām attiecībām, gan Komerclikuma 20. panta pirmās daļas noteikums par uzņēmuma nodevēja un uzņēmuma ieguvēja solidāru atbildību. Turklāt ārpus tiesas redzesloka palikuši Maksātnespējas likuma noteikumi par to, kādā kārtībā var notikt prasījuma tiesību cesija un kāda nozīme cesijas gadījumā ir kreditoru tiesību aizsardzībai.

[9] Senāts turpmāk norādīto iemeslu dēļ piekrīt blakus sūdzības argumentam, ka prasījuma tiesību, kas maksātnespējīgajai SIA „Riepu garāžaJZ” bija pret SIA „VENTUMS”, cedēšana trešajai personai /Persona A/ nav pietiekams iemesls, lai par cedētām atzītu arī prasījuma tiesības pret SIA „Z222”.

[9.1] Saskaņā ar Komerclikuma 20. panta pirmās daļas otro teikumu par tām saistībām, kuras radušās pirms uzņēmuma vai tā patstāvīgās daļas pārejas citas personas īpašumā vai lietošanā un kuru izpildes termiņš vai nosacījums iestājies piecu gadu laikā pēc uzņēmuma pārejas, uzņēmuma nodevējs un uzņēmuma ieguvējs atbild solidāri.

No Komerclikuma 20. panta pirmās daļas otrā teikuma secināms, ka uzņēmuma nodevēja un uzņēmuma ieguvēja solidārā atbildība attiecas uz visām uzņēmuma pārejas brīdī jau nodibinātajām un vēl neizpildītajām saistībām, kuru izpildes termiņš vai nosacījums ir iestājies pirms vai pēc uzņēmuma pārejas, vai arī tās laikā, taču ne vēlāk kā piecus gadus pēc uzņēmuma pārejas. Uzņēmuma vairākkārtējas (secīgas) pārejas gadījumā uzņēmuma sākotnējais ieguvējs kļūst par uzņēmuma nodevēju un par uzņēmuma saistībām atbild solidāri ar uzņēmuma nākamo ieguvēju.

[9.2] Kaut arī uzņēmuma nodevēja un uzņēmuma ieguvēja solidārā atbildība Komerclikuma 20. panta izpratnē tiek nodibināta ar likumu, minēto subjektu kā kopparādnieku atbildības pareizai izpratnei vienlīdz labi ir izmantojamas Senāta judikatūras atziņas par pievienošanos parādam uz līguma pamata.

Senāts par patstāvīgu Latvijas civiltiesību institūtu ir atzinis kumulatīvo parāda uzņemšanos, proti, personas iestāšanos jau nodibinātā saistībā jeb parāda vēlāku uzņemšanos kopīgi ar sākotnējo parādnieku. Tā ietilpst Civillikuma 1546. panta otrās daļas 1. punkta tvērumā, proti, līgums, kurā apsolīts, ka trešā persona kaut ko izpildīs, ir spēkā, kad kāds uzņemas svešu parāda saistību. Kumulatīvās parāda uzņemšanās gadījumā, kas jānošķir gan no parāda pārvedes ar pārjaunojumu, gan no galvojuma, sākotnējais parādnieks un vēlākais parādnieks ir kopparādnieki, kas atbild solidāri. Vēlāka iestāšanās saistībās jeb parāda vēlāka uzņemšanās kopīgi ar sākotnējo parādnieku (vācu val. – *Schuldbeitritt*) ir pazīstama arī citu Eiropas valstu tiesībās, tostarp atzīta Vācijas un Šveices tiesu praksē, kā arī tieši pieļauta Austrijas Civillikuma (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, saīsināti – ABGB*) 1406. paragrāfā (sk. *Senāta 2018. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-150/2018, ECLI:LV:AT:2018:1218.C29851012.3.S, 11.4., 11.4.2. un 11.4.3. punktu*).

Savukārt ABGB 1409. paragrāfā ir ietverti ar Latvijas Komerclikuma 20. panta pirmās daļas normām salīdzināmi imperatīvi noteikumi par atbildību uzņēmuma pārejas gadījumā. ABGB 1409. paragrāfa pirmās daļas pirmajā teikumā ir noteikts: „Ja kāds pārņem mantu vai uzņēmumu, tad viņš neatkarīgi no atsavinātāja atbildības, kura turpinās, ir tieši atbildīgs kreditoriem par tiem mantai vai uzņēmumam piederīgajiem parādiem, par kuriem viņš nodošanas brīdī zināja vai kuriem vajadzēja būt viņam zināmiem.” Austrijas tiesību doktrīnā ABGB 1409. paragrāfa regulējums atzīts par svarīgāko gadījumu, kurā uz likuma pamata notiek pievienošanās parādsaistībai, kreditoram bez saistību nodibinoša darījuma iegūstot papildu parādnieku, proti, uzņēmuma ieguvēju (sk. *Neumayr M. in: Koziol H., Bydlinski P., Bollenberger R. (Hrsg.) Kurzkomentar zum ABGB. 5. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2017, §§ 1409–1409a ABGB Rz. 1*).

Secināms, ka Komerclikuma 20. panta pirmās daļas otrajā teikumā ietvertais imperatīvais regulējums uzņēmuma ieguvējam uz likuma pamata kumulatīvi uzliek parādsaistības, par kurām pirms uzņēmuma pārejas bija atbildējis tikai uzņēmuma nodevējs. Kaut arī Komerclikuma 20. panta pirmajā daļā ietvertā vispārējā norma par personu, kura atbild par uzņēmuma vai tā patstāvīgās daļas saistībām, nosauc uzņēmuma ieguvēju, attiecībā uz šā panta otrajā teikumā minētajām saistībām solidārais „papildu” parādnieks ir tieši uzņēmuma ieguvējs, jo tas uzņēmuma saistības pārņēmis no uzņēmuma nodevēja.

[9.3] Senāta judikatūrā par solidāro atbildību kumulatīvās parāda uzņemšanās gadījumā ir uzsvērts solidārās saistības patstāvīgais raksturs. Proti, jaunais parādnieks ar kreditoru nodibina jaunu, patstāvīgu saistību. Minētā saistība ir patstāvīga saistība (nevis akcesoriska saistība), un jaunais līdzparādnieks nevar celt ierunu, ka kreditoram vispirms jāvēršas pie pamatparādnieka (sk. *Senāta 2018. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-150/2018, ECLI:LV:AT:2018:1218.C29851012.3.S, 11.4.1. un 11.6.1. punktu*).

Uz katra kopparādnieka saistības un tai atbilstošā kreditora prasījuma patstāvīgo raksturu norāda arī Civillikuma 1685. panta noteikums, ka parāda atvieglojums, ko kreditors piešķir personīgi tikai vienam no kopparādniekiem, nenāk par labu pārējiem.

[9.3.1] Austrijas tiesību doktrīnā, kuras atziņas par solidārām saistībām var kalpot labākai atbilstošo Civillikuma noteikumu izpratnei, atzīts, ka kreditors var brīvi rīkoties ar tiesībām, kas tam ir pret katru kopparādnieku individuāli, turklāt ir pieļaujama arī prasījuma pret kādu no kopparādniekiem atsevišķa cedēšana. Kreditora rīcības tiesiskās sekas attiecībā uz pārējiem kopparādniekiem nosaka ABGB 894. paragrāfs, saskaņā ar kuru pārējiem kopparādniekiem nekaitē tas, ka viens kopparādnieks devis kreditoram piekrišanu smagākiem noteikumiem, savukārt kreditora labvēlība vai atbrīvojums vienam kopparādniekiem nenāk par labu pārējiem. Minētajā normā ir nostiprināts kreditora un kopparādnieka vienošanās individuālās ietekmes princips (sk. *Bydlinski P. in: Koziol H., Bydlinski P., Bollenberger R. (Hrsg.) Kurzkomentar zum ABGB. 5. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2017, § 891 ABGB Rz. 3, § 894 ABGB Rz. 1*).

[9.3.2] Vācijas Federālā Augstākā tiesa (*Bundesgerichtshof, saīsināti – BGH*) ir atzinusi, ka uz vienu un to pašu izpildījumu vērstām kopparādnieku saistībām var būt atšķirīgs „liktenis”, piemēram, ja kreditors cedē prasījumu, kas tam ir tikai pret vienu no kopparādniekiem (sk. *BGH, Urteil vom 17.10.2017 – VI ZR 423/16, Neue*

Juristische Wochenschrift (NJW), 2018, S. 1242). Vācijas tiesību doktrīnā ir norādīts uz kreditora tiesībām atsevišķi cedēt prasījumu pret vienu no kopparādniekiem, vienlaikus uzsverot, ka nereti cesijas līguma iztulkošanas, tostarp papildinošās iztulkošanas, ceļā iespējams nonākt pie secinājuma, ka ar tādu cesiju tomēr ir tikuši cedēti prasījumi pret visiem kopparādniekiem (sk. *Heinemeyer S. in: Krüger W. (Red.) Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 3. Schuldrecht – Allgemeiner Teil II. 10. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2025, § 421 BGB Rn. 80*).

Norādāms, ka Senāts ir atzinis līguma papildinošo iztulkošanu par tādos gadījumos izmantojamu iztulkošanas metodi, kad pastāv līguma robs, proti, līdzēji nav vienojušies par kādiem līguma sekmīgai izpildei būtiskiem jautājumiem un likuma imperatīvajās vai dispozitīvajās normās nav ietverts tiesiskais regulējums minēto nepilnību novēršanai (sk. *Senāta 2025. gada 29. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC- 32/2025, ECLI:LV:AT:2025:0129.C73398622.9.S, 10.5.2. punktu*).

[9.3.3] Tātad solidārā saistībā, ievērojot kopparādnieka saistības patstāvīgo raksturu, tiesiski pieļaujama un iespējama ir kreditora brīva rīcība ar prasījuma tiesībām, kas kreditoram ir pret vienu no kopparādniekiem individuāli.

[9.4] Latvijas tiesību doktrīnā jautājums par iespēju cedēt prasījumu tikai pret vienu no kopparādniekiem līdz šim nav ticis aplūkots, tomēr saistību tiesību literatūrā ir norādīts, piemēram, uz iespēju cedēt daļu no prasījuma vai izslēgt procentus no cesijas priekšmeta (sk. *Torgāns K. Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 140. lpp.*).

Pēc Senāta ieskatiem cesija, ar kuru tiek cedēts prasījums pret vienu no kopparādniekiem, notiek līdzēju privātautonomijas ietvaros un nav pretrunā ar Civillikuma noteikumiem. Tiesiskās sekas ir tādas, ka minētās cesijas rezultātā cesionārs iegūst tiesību prasīt cedētajam prasījumam atbilstošās saistības izpildījumu no cesijas līgumā minētā kopparādnieka, taču neiegūst prasījuma tiesības pret citiem kopparādniekiem. Savukārt kopparādnieku saistības solidārais raksturs saglabājas, un attiecībā uz viņiem ir piemērojams Civillikuma 1682. panta noteikums, ka viena kopparādnieka izpildījums atbrīvo pārējos kopparādniekus no viņu saistības.

Ja cesijas priekšmets ir prasījums pret vienu no kopparādniekiem, tad tikai šis kopparādnieks, nevis katrs no kopparādniekiem kļūst par cesionāra parādnieku. Tas var radīt risku, ka cesionārs nesaņems sava prasījuma apmierinājumu, ja cits kopparādnieks būs devis saistības izpildījumu cedentam. Tomēr tāda riska pastāvēšana nevar būt iemesls, lai liegtu kreditoram rīcības brīvību cedēt trešajai personai prasījumu, kas kreditoram ir pret vienu no kopparādniekiem. Pat „parastā” cesijas gadījumā, kad cedētajam prasījumam atbilstošajā saistībā nav kopparādnieku, Civillikuma normas nenodrošina to, ka cesionārs saņems prasījuma apmierinājumu no parādnieka. Par cesijas priekšmetu saskaņā ar Civillikuma 1798. pantu var būt visādi prasījumi, tostarp pat nākami un nedroši.

Līdz ar to prasījuma tiesību pret vienu solidāri atbildīgo uzņēmuma pārejas dalībnieku cedēšana automātiski neizbeidz kreditora prasījuma tiesības pret citiem uzņēmuma pārejas dalībniekiem, kuri par uzņēmuma saistībām atbild uz Komerclikuma 20. panta noteikumu pamata.

[9.5] Ievērojot iepriekš norādīto, secināms, ka no cesijas līguma noteikumiem un to iztulkojuma ir atkarīgs, vai cedēts ir prasījums tikai pret vienu no kopparādniekiem, vai arī kreditors ar cesiju ir nodevis cesionāram prasījumus pret visiem kopparādniekiem.

Pārbaudāmajā lēmumā cesijas līgums, kuru maksātnešpējīgā SIA „Riepu garāža JZ” noslēgusi ar /Persona A/, šādā aspektā nav vērtēts. Tādēļ tiesas secinājums par to, ka prasītāja ar cesiju ir zaudējusi prasījuma tiesības arī pret turpmāko uzņēmuma ieguvēju, nav pienācīgi argumentēts un ir atzīstams par pārsteidzīgu, kas ir patstāvīgs pamats blakus sūdzības apmierināšanai.

[10] Tāpat Senāts piekrīt blakus sūdzībā norādītajam, ka tiesai vajadzēja vērtēt starp maksātnešpējīgo SIA „Riepu garāžaJZ” un /Persona A/ 2021. gada 21. septembrī noslēgtā cesijas līguma tiesiskumu.

[10.1] Kā jau norādīts šā sprieduma 8. punktā, tiesa minēto cesiju, neiedziļinoties cesijas līguma noslēgšanas apstākļos, uzskatījusi par notikušu faktu jeb neatgriezenisku notikumu, kura atbilstību likuma prasībām

nav nepieciešams vērtēt, kaut gan tieši cesijas līgums ir galvenais iemesls tiesas secinājumam par to, ka SIA „Riepu garāžaJZ” zaudējusi prasības tiesību un tiesvedība lietā tādēļ izbeidzama.

No lietas materiāliem redzams, ka maksātnespējas procesa administratore Linda Sniega-Svilāne par nodomu cedēt prasījuma tiesības pret SIA „VENTUMS” cesionāram /Persona A/ par atlīdzību 820 EUR paziņojusi maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” abiem kreditoriem, t. i., Valsts ieņēmumu dienestam un SIA „Lielkļaviņas”, 2021. gada 15. septembrī. Nesaņemot nākamo dienu laikā kreditoru iebildumus, cesijas līgums ar /Persona A/ noslēgts 2021. gada 21. septembrī. Savukārt Valsts ieņēmumu dienests savā 2021. gada 30. septembra vēstulē Nr. 30.5-17.21/17.21/95527 izteica iebildumus pret maksātnespējas procesa administratores nodomu cedēt iepriekšminētās prasījuma tiesības.

[10.2] Kā atzīts Senāta judikatūrā, maksātnespējas procesa administratoram ar likumu piešķirtā rīcības brīvība nedrīkst nonākt pretrunā ar Maksātnespējas likuma 1. pantā definēto mērķi un 6. pantā nostiprinātajiem maksātnespējas procesa principiem. Administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26. panta otro daļu ir pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi, kas nav iedomājams tad, ja netiek izpildītas šā likuma 6. panta 7. punktā (atklātības princips) noteiktās prasības. Administratora pienākums informēt kreditorus par tādiem jautājumiem, kuriem ir nozīme juridiskās personas maksātnespējas procesa norisē, tostarp par nodomu veikt prasījuma tiesību cesiju, caurvijas visam Maksātnespējas likumā ietvertajam regulējumam. No šā likuma 81. panta pirmās daļas 8. punkta, 113. panta pirmās daļas 9. punkta un trešās daļas normām nepārprotami izriet, ka administrators ir tiesīgs cedēt prasījumu vienīgi tad, ja kreditori, būdami informēti par šādu priekšlikumu, 15 dienu laikā neizteic iebildumus (sk. *Senāta 2018. gada 2. februāra lēmuma lietā Nr. SPC-1/2018, ECLI:LV:AT:2018:0202.C31234016.2.L, 6.1. punktu, 2018. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-1491/2018, ECLI:LV:AT:2018:1218.C31228116.8.L, 7.8. punktu, 2018. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-201/2018, ECLI:LV:AT:2018:1212.C39061915.1.S, 7.2. punktu, 2019. gada 17. jūlija blakus lēmuma lietā Nr. SKC-43/2019, ECLI:LV:AT:2019:0717.C30601915.3.BL, 2.2. punktu, 2022. gada 28. februāra lēmuma lietā Nr. SKC-19/2022, ECLI:LV:AT:2022:0228.C30853118.8.S, 7.6. punktu*).

Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 8. punktā norādīts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa efektīvas un likumīgas gaitas nodrošināšanai administrators šajā likumā noteiktajā kārtībā ziņo kreditoriem par nodomu veikt prasījuma tiesību cesiju. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 82. pantam kreditoriem, ja viņiem ir iebildumi par šā likuma 81. pantā minētajām ziņām, par to jāziņo administratoram piecu dienu laikā pēc šo ziņu saņemšanas, ja šajā likumā nav noteikts citādi.

Savukārt Maksātnespējas likuma 113. panta, kas ietverts šā likuma XX nodaļā „Mantas realizācija juridiskās personas maksātnespējas procesā”, trešajā daļā ir noteikts: „Kreditoram un parādnieka pārstāvim 15 dienu laikā no dienas, kad nosūtīts parādnieka mantas pārdošanas plāns, ir tiesības iesniegt administratoram priekšlikumu par parādnieka mantas pārdošanu kā lietu kopību. Katram kreditoram ir tiesības iebilst pret administratora priekšlikumu par neieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas veidu, piedāvāto prasījumu cedēšanu un plānotajām juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām.”

[10.3] Tā kā prasījumu cedēšana var notikt tikai maksātnespējīgās juridiskās personas mantas realizācijas ietvaros, iepriekš minētajos Senāta nolēmumos, kuros iztulkotas atbilstošās Maksātnespējas likuma normas, jau ir atzīts, ka termiņš kreditoru iebildumiem cesijas gadījumā ir 15 dienas. Maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” kreditors Valsts ieņēmumu dienests konkrētajā gadījumā minēto termiņu ir ievērojis.

Senāts ir atzinis, ka tad, ja prasījums pirms maksātnespējas procesa izbeigšanas nedzēsto saistību apmērā tiek cedēts nevis kādam no kreditoriem, bet gan trešajai personai bez atbilstoša pretizpildījuma un skaidri izteikta kreditoru akcepta, rodas pamatotas šaubas par maksātnespējas procesa likumīgu norisi un administratora rīcības patiesajiem motīviem, kā arī administratora motīvu atbilstību kreditoru interesēm (sk. *Senāta 2018. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. SKC- 201/2018, ECLI:LV:AT:2018:1212.C39061915.1.S, 7.4. punktu*).

Atteikšanās ņemt vērā kreditoru iebildumus vēl nenozīmē, ka maksātnespējas procesa administrators nedrīkstēs maksātnespējīgā parādnieka prasījumus cedēt trešajām personām, taču kreditoriem jābūt iespējai noteiktajā termiņā iebildumus izteikt, bet administratoram jāsniedz motivēta atbilde, kādēļ viņš minētos iebildumus neatzīst par pamatotiem (sk. *Maksātnespējas likuma 113. panta ceturtās daļas otro teikumu*).

[10.4] Tātad tiesa nav pārliecinājusies, vai prasījuma tiesību cesija /Persona A/ notikusi tiesiski un vai tā neskar maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” kreditoru kopuma ar likumu aizsargātās intereses. Prasījumu cedēšana pirms likumā noteiktā kreditoru iebildumu iesniegšanas termiņa notecējuma ir Maksātnespējas likumā noteiktās kārtības pārkāpums, kas rada pamatotas šaubas par cesijas tiesiskumu.

[11] Apkopojot visus iepriekš norādītos apsvērumus, Senāts par nepamatotu un pārsteidzīgu atzīst tiesas secinājumu, ka maksātnespējīgā SIA „Riepu garāžaJZ”, cedējot tai piederošās prasījuma tiesības pret SIA „VENTUMS” cesionāram /Persona A/, ir zaudējusi tiesību celt prasību sakarā ar maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” uzņēmuma tālāku pāreju citām personām, lai gūtu kreditoru prasījumu apmierinājumu.

Tādēļ blakus sūdzības iesniedzējas lūgums atcelt pārbaudāmo lēmumu ir apmierināms un jautājums par to, vai maksātnespējīgajai SIA „Riepu garāžaJZ” ir prasības tiesība, nododams jaunai izskatīšanai apgabaltiesā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448. panta pirmās daļas 3. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. marta lēmumu un nodot jautājumu par maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” prasības tiesības esību civillietā maksātnespējīgās SIA „Riepu garāžaJZ” prasībā pret SIA „Z222” par saistību izpildi uzņēmuma pārejas gadījumā un naudas līdzekļu piedziņu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis Senators I. Bisters Senators E. Kalniņš